

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Pavla Šámala (soudce zpravodaje) a soudců Josefa Fialy a Jana Filipa o ústavní stížnosti stěžovatelů **Bc. D. J. a V. J.**, zastoupených JUDr. Karlem Polákem, advokátem, sídlem Lorecká 465, Kutná Hora, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2020 č. j. 33 Cdo 1458/2018-597 v části, kterou rozhodl o výrocích II. a IV. rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 15. března 2017 č. j. 25 Co 96/2016-481, 25 Co 449/2016, a výrokům II. a IV. rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 15. března 2017 č. j. 25 Co 96/2016-481, 25 Co 449/2016, za účasti Nejvyššího soudu a Krajského soudu v Praze, jako účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2020 č. j. 33 Cdo 1458/2018-597 ve výroku I v části, kterou bylo odmítnuto dovolání proti výrokům II. a IV. rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 15. března 2017 č. j. 25 Co 96/2016-481, 25 Co 449/2016, a výroky II. a IV. rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 15. března 2017 č. j. 25 Co 96/2016-481, 25 Co 449/2016 v části, ve které se stanovuje výše náhrady nákladů řízení ustanoveného právního zástupce druhé žalované, byla porušena práva stěžovatelů na ochranu vlastnického práva a na soudní ochranu zaručená v čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2020 č. j. 33 Cdo 1458/2018-597 ve výroku I v části, kterou bylo odmítnuto dovolání proti výrokům II. a IV. rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 15. března 2017 č. j. 25 Co 96/2016-481, 25 Co 449/2016, a výroky II. a IV. rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 15. března 2017 č. j. 25 Co 96/2016-481, 25 Co 449/2016 v části, ve které se stanovuje výše náhrady nákladů řízení ustanoveného právního zástupce druhé žalované, se ruší.

III. Ve zbývající části se ústavní stížnost odmítá.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Stěžovatelé se ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) domáhají zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí s tvrzením, že jimi došlo k porušení jejich ústavně zaručeného práva podle čl. 11 odst. 1 a 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

2. Z ústavní stížnosti, doručených písemností a vyžádaného spisu Okresního soudu v Kolíně (dále jen „okresní soud“) sp. zn. 15 C 74/2012 se podává, že stěžovatelé se domáhali u okresního soudu po P. K. a R. K. (společně dále jen „žalovaní“) zaplacení 2 691 730 Kč jako slevy z kupní ceny a náhrady škody. Okresní soud R. K. (dále jen „žalovaná“) ustanovil usnesením ze dne 29. 7. 2015 č. j. 15 C 74/2012-308 právního zástupce – advokáta, neboť splňovala předpoklady pro osvobození od soudních poplatků.

3. Rozsudkem ze dne 30. 9. 2015 č. j. 15 C 74/2012-352 okresní soud žalobě stěžovatelů vyhověl výrokem I. co do 408 158,92 Kč, ve zbylé části ji výrokem II. zamítl. Výrokem III. rozhodl o náhradě nákladů žalovaným a výrokem IV. ve spojení s usnesením ze dne 27. 7. 2016 č. j. 15 C 74/2012-402 okresní soud uložil stěžovatelům společně a nerozdílně zaplatit 18 550 Kč na účet okresního soudu jako náhradu nákladů zastoupení ustanoveného zástupce žalované. Výrokem V. rozhodl o nákladech řízení státu. Usnesením ze dne 8. 10. 2015 č. j. 15 C 74/2012-344 okresní soud přiznal právnímu zástupci žalované odměnu ve výši 26 500 Kč. Hodnotu jednoho úkonu určil ve výši 5 000 Kč. Odměna byla právnímu zástupci žalované vyplacena platebním poukazem ze dne 11. 11. 2015 č. j. 15 C 74/2012-351.

4. K odvolání stěžovatelů proti uvedenému rozsudku okresního soudu (v celém rozsahu mimo jeho výrok I.) Krajský soud v Praze (dále jen „krajský soud“) rozhodl v záhlaví uvedeném rozsudkem. Výrokem I. částečně změnil výrok II. rozsudku okresního soudu tak, že žalobě vyhověl co do 7 260 Kč, ve zbylé části jeho napadenou část potvrdil. Výrokem II. uložil stěžovatelům zaplatit společně a nerozdílně celkem 180 174 Kč, a to zaprvé 125 854 Kč k rukám žalovaných a zadruhé 54 320 Kč na účet okresního soudu za náklady zastoupení ustanoveného právního zástupce žalované. Výrokem III. krajský soud rozhodl o nákladech řízení státu. Výrokem IV. krajský soud uložil stěžovatelům zaplatit na nákladech odvolacího řízení společně a nerozdílně zaprvé 66 671 Kč k rukám právního zástupce pana K. a zadruhé 118 564 Kč na účet okresního soudu za náklady zastoupení ustanoveného zástupce žalované. Výši jednoho úkonu pro účely určení výše náhrady nákladů právního zastoupení žalované určil krajský soud jako 19 100 Kč pro řízení před okresním soudem, resp. 17 460 Kč pro odvolací řízení.

5. Stěžovatelé napadli dovoláním výrok I. v záhlaví uvedeného rozsudku krajského soudu v části, ve které bylo rozhodnutí okresního soudu potvrzeno, a dále jeho výroky II. a IV. o nákladech řízení. Stěžovatelé namítali, že při rozhodování ve věci samé se krajský soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu při řešení dvou otázek hmotného práva. Co do dovoláním napadených výroků o nákladech řízení stěžovatelé namítali, že krajský soud nepřihlédl k § 12a vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „advokátní tarif“), a hodnotu jednoho úkonu nesnížil na 5 000 Kč. Formulovali přitom otázku, která dosud nebyla podle nich v praxi Nejvyššího soudu řešena: „Přihlíží se při rozhodování o náhradě nákladů řízení ... spočívajících v nákladech právního zastoupení účastníka zastupovaného právním zástupcem ustanoveným soudem z řad advokátů, kterou je povinen účastník, kterému byla tato povinnost uložena, zaplatit státu na účet soudu ... při výpočtu odměny za úkony provedené ustanoveným právním zástupcem ... ke snížení odměny ... podle § 12a [advokátního tarifu], a zejména k omezení výše odměny částkou 5 000 Kč?“

6. Nejvyšší soud dovolání stěžovatelů odmítl v záhlaví uvedeném usnesením. Přitom rozhodoval podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném

do 29. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“). K části dovolání mířící proti výroku krajského soudu ve věci samé Nejvyšší soud zaprvé uvedl, že stěžovatelé „procesně neregulérním způsobem“ uplatňují dovolací důvod, neboť jejich námitky ve skutečnosti zpochybňují zjištěný skutkový stav. Nejvyšší soud je jím přitom vázán a není oprávněn jej v řízení o dovolání přehodnocovat. Zadruhé, Nejvyšší soud uvedl, že jeho rozhodnutí, na které odkazují stěžovatelé jako na to, od kterého se měl krajský soud odchýlit, se skutkově od posuzované věci odlišuje. Proto dovolání v této části není přípustné. Dále Nejvyšší soud v napadeném usnesení uvedl, že formulují-li stěžovatelé dovolací námitky jako nesouhlas s tím, že krajský soud „nepřihlédl“ k určitému ustanovení právního předpisu, taková formulace neodpovídá požadavkům § 237 o. s. ř. a že „ve vztahu k jiným otázkám“ stěžovatelé nevymezili předpoklady přípustnosti dovolání.

7. V mezidobí okresní soud usnesením ze dne 8. 8. 2017 č. j. 15 C 74/2012-543 přiznal ustanovenému právnímu zástupci 37 874,74 Kč jako odměnu za zastupování žalované. Okresní soud určil hodnotu jednoho úkonu s přihlédnutím k § 12a odst. 2 advokátního tarifu shodně s návrhem právního zástupce žalované ve výši 5 000 Kč. K odvolání právního zástupce žalované změnil krajský soud usnesením ze dne 29. 9. 2017 č. j. 25 Co 348/2017-559 posledně uvedené usnesení okresního soudu tak, že se právnímu zástupci žalované přiznává 43 474,74 Kč. Krajský soud potvrdil výši odměny za jeden úkon právní služby, avšak zvýšil počet úkonů, na jejichž náhradu má právní zástupce žalované nárok. Okresní soud platebním poukazem ze dne 29. 1. 2018 č. j. 15 C 74/2012-588 přikázal 43 474,74 Kč na účet právního zástupce žalované.

II.

Argumentace stěžovatelů

8. Stěžovatelé zaprvé nesouhlasí s tím, jak se Nejvyšší soud v napadeném usnesení vypořádal s jejich dovoláním v části směřující proti výrokům II. a IV. v záhlaví uvedeného rozsudku krajského soudu o nákladech řízení. Podle stěžovatelů Nejvyšší soud „hrubě zkreslil“ obsah jejich dovolání, neboť námitky ve skutečnosti neformulují toliko jako že krajský soud „nepřihlédl“ k § 12a advokátního tarifu. V dovolání výslovně formulují otázku procesního práva, při jejímž řešení se krajský soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu.

9. Zadruhé, stěžovatelé namítají, že krajský soud ve výrocích II. a IV, kterými rozhodl o nákladech řízení, přiznal žalované (na účet okresního soudu) za náklady jejího ustanoveného právního zástupce násobně vyšší částku, než byla skutečně vynaložena. Krajský soud měl přihlédnout k § 12a advokátního tarifu a odměnu snížit.

III.

Vyjádření účastníků řízení

10. Soudce zpravodaj podle § 42 odst. 4 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkům řízení a žalovaným, jímž náleželo postavení vedlejších účastníků řízení o ústavní stížnosti.

11. Nejvyšší soud zasláním přípisem sdělil, že se nebude k ústavní stížnosti vyjadřovat.

12. Krajský soud ve vyjádření „pro značný časový odstup“ odkázal na odůvodnění v záhlaví uvedeného rozsudku.

13. Žalovaní se ve stanovené lhůtě a ani po jejím uplynutí k ústavní stížnosti nevyjádřili. Vzhledem k poučení, že za takové situace bude Ústavní soud vycházet z toho, že se svého postavení vzdávají, nebylo s nimi již dále v posuzované věci jednáno.

14. Soudce zpravodaj již nezasílal doručená vyjádření účastníků řízení stěžovatelům k případné replice, neboť z nich nevyšly najevo žádné nové, pro věc významné skutečnosti.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

15. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení podle zákona o Ústavním soudu, a shledal, že ústavní stížnost byla včas podána oprávněnými stěžovateli, kteří byli účastníky řízení, v nichž byla vydána rozhodnutí napadená ústavní stížností. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelé jsou právně zastoupeni v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu.

16. K posouzení, zda je ústavní stížnost přípustná, je třeba uvést, že stěžovatelé napadají zaprvé usnesení Nejvyššího soudu o dovolání, které představuje poslední procesní prostředek k ochraně jejich práva. Ústavní stížnost je proti němu proto přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*).

17. Zadruhé, ústavní stížnost směřuje proti rozhodnutí krajského soudu v části, proti níž podali stěžovatelé dovolání, jež Nejvyšší soud odmítl pro vady [V. a)]. Za takové situace je třeba na dotčenou část ústavní stížnosti hledět zásadně jako na nepřipustnou, neboť Nejvyšší soud se podáním věcně nezabýval, a nebyly proto vyčerpány dispozice, jež řízení o dovolání jako otevřené řízení skýtá. Je lhostejné, zda se Ústavní soud se závěrem Nejvyššího soudu o obsahových náležitostech dovolání ztotožní či nikoli [srov. body 61 a 62 stanoviska pléna ze dne 28. 11. 2017 sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16 (ST 45/87 SbNU 905; 460/2017 Sb.)]. Není však vyloučeno, aby Ústavní soud ve výjimečných situacích, v nichž to vyžaduje zájem na efektivní ochraně základních práv, přistoupil nejen k přezkumu rozhodnutí Nejvyššího soudu o dovolání, nýbrž i k ústavněprávnímu přezkumu rozhodnutí soudů nižších stupňů (srov. bod 64 tamtéž).

18. Za takové situace Ústavní soud v minulosti považoval restituční kontext věci spojený s neúměrnou délkou řízení a předběžným náhledem Nejvyššího soudu na meritum věci [viz bod 15 nálezu ze dne 21. 1. 2020 sp. zn. IV. ÚS 4206/18 (všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>)], specifickou procesní situaci, kdy dovolání jednoho ze stěžovatelů Nejvyšší soud odmítl pro vady a dovolání druhého stěžovatele podrobil „kvazimeritornímu“ posouzení (body 30 a 31 nálezu ze dne 3. 3. 2020 sp. zn. IV. ÚS 2352/19), či posuzování ústavně konformní interpretace právní úpravy o mimosoudních rehabilitacích, nastínil-li Nejvyšší soud v rozhodnutí o dovolání meritorní náhled na danou problematiku (srov. bod 44 nálezu ze dne 20. 5. 2020 sp. zn. II. ÚS 1307/19).

19. Znaky takové výjimečnosti (excesivnosti) má i nyní posuzovaná věc, byť v dotčené části ústavní stížnosti jde o rozhodování o nákladech řízení, do nějž Ústavní soud zasahuje výjimečně (sub 31). Z vyžádaného spisu se podává, že krajský soud pochybil (sub 34) a jeho pochybení dosahuje ústavní dimenze (sub 35). V důsledku tohoto pochybení rovněž stěžovatelům očividně vznikla bezprostřední majetková újma, neboť se stát na jejich úkor obohatil (sub 36). Nadto od zahájení soudního řízení uplynulo do podání ústavní stížnosti 9 let, od podání dovolání do rozhodnutí o něm uplynuly 2 roky a 10 měsíců. S ohledem na délku řízení a na skutečnost, že jde o pochybení krajského soudu, proto v nyní posuzované věci existuje zájem na efektivní ochraně základních práv. Ústavní stížnost je proto přípustná i v části směřující proti výrokům II. a IV. v záhlaví uvedeného rozsudku krajského soudu.

V.

Posouzení opodstatněnosti ústavní stížnosti

20. Ústavní soud je podle čl. 83 Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti a tuto svoji pravomoc vykonává mimo jiné tím, že na základě čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánu veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod [srov. též § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Směřuje-li ústavní stížnost proti rozhodnutí soudu vydanému v soudním řízení, není samo o sobě významné, je-li namítána jeho věcná nesprávnost. Pravomoc Ústavního soudu je založena výlučně na přezkumu z hlediska dodržení ústavnosti, tj. zda v řízení (rozhodnutím v něm vydaným) nebyly dotčeny předpisy ústavního pořádku chráněná práva nebo svobody jeho účastníka, zda řízení bylo vedeno v souladu s ústavními principy, a zda lze řízení jako celek pokládat za řádně vedené. Ústavněprávním požadavkem též je, aby soudy vydaná rozhodnutí byla řádně, srozumitelně a logicky odůvodněna.

21. Stěžovatelé namítají porušení svých ústavně zaručených práv na soudní ochranu a ochranu vlastnického práva. Zaprvé brojí proti usnesení Nejvyššího soudu a namítají jeho chybný postup při rozhodnutí o části jejich dovolání [V. a)]. Zadruhé stěžovatelé brojí proti části napadeného rozsudku krajského soudu, neboť podle nich opomněl použít kogentní ustanovení právního předpisu při rozhodování o nákladech řízení [V. b)].

V. a)

Napadené usnesení Nejvyššího soudu

22. Jde-li o napadené usnesení Nejvyššího soudu, stěžovatelé namítají, že Nejvyšší soud nesprávně odmítl jejich dovolání v napadené části jako vadné pro chybějící vymezení předpokladů jeho přípustnosti.

23. Ústavní soud uvádí, že za situace, kdy odmítnutí dovolání pro vady bylo chybné, může za určitých okolností tímto odmítnutím dojít k porušení základních práv stěžovatele spočívajícím právě v tom, že mu Nejvyšší soud nesprávně zamezil v přístupu k soudu, který mu zákon poskytuje [viz bod 62 stanoviska pléna ze dne 28. 11. 2017 sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16 (ST 45/87 SbNU 905; 460/2017 Sb.)]. Z ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu se přitom podává, že z ústavního pořádku sice nevyplývá nárok na podání dovolání

či jiného mimořádného opravného prostředku. Připouští-li je však právní řád, nemůže se rozhodování o nich ocitnout mimo ústavní rámec ochrany základních práv jednotlivce, mimo jiné práva na soudní ochranu [srov. například nálezy ze dne 11. 2. 2004 sp. zn. Pl. ÚS 1/03 (N 15/32 SbNU 131; 153/2004 Sb.), ze dne 10. 5. 2005 sp. zn. IV. ÚS 128/05 (N 100/37 SbNU 355) či ze dne 15. 3. 2010 sp. zn. IV. ÚS 2117/09 (N 51/56 SbNU 553)].

24. Výjimkou není ani rozhodování dovolacího soudu o tom, zda dovolání má obsahové náležitosti podle § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř. Nemělo-li by je, byl by dán důvod pro jeho odmítnutí podle § 243c odst. 1 o. s. ř. pro vady, které nebyly odstraněny ve lhůtě podle § 241b odst. 3 o. s. ř. [srov. bod 16 nálezu ze dne 14. 5. 2018 sp. zn. I. ÚS 2869/17 (N 89/89 SbNU 343)]. Porušení základních práv stěžovatelů proto Ústavní soud konstantně shledává tehdy, odmítl-li Nejvyšší soud dovolání pro vady, kterými netrpělo [např. nálezy ze dne 3. 6. 2014 sp. zn. II. ÚS 3876/13 (N 113/73 SbNU 779), ze dne 19. 8. 2014 sp. zn. I. ÚS 962/14 (N 155/74 SbNU 323), ze dne 9. 2. 2016 sp. zn. II. ÚS 312/15 (N 28/80 SbNU 375), ze dne 14. 5. 2018 sp. zn. I. ÚS 2869/17 (N 89/89 SbNU 343), ze dne 22. 5. 2018 sp. zn. II. ÚS 3151/17 (N 100/89 SbNU 495) či ze dne 10. 7. 2018 sp. zn. III. ÚS 4045/16 (N 122/90 SbNU 73)].

25. V nyní posuzované věci bylo cílem stěžovatelů v dané části dovolání upozornit Nejvyšší soud na to, že krajský soud nepoužil § 12a advokátního tarifu jako kogentní ustanovení právního předpisu, který nepřipouští jiný výklad. S ohledem na konstrukci dovolání jako mimořádného opravného prostředku však bylo jejich povinností splnit formálně přísné požadavky na vymezení předpokladů přípustnosti dovolání. Ústavní soud na tomto místě zdůrazňuje, že o dovolání bylo rozhodnuto podle procesních předpisů před zavedením nepřipustnosti dovolání proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení [srov. § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř., ve znění zákona č. 296/2017 Sb.].

26. Podle § 241a odst. 2 občanského soudního řádu musí být v dovolání uvedeno, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, jež jsou upraveny v § 237 a 238a tohoto zákona. Ustanovení § 237 občanského soudního řádu vymezuje čtyři předpoklady, za nichž je dovolání přípustné, a to v návaznosti na judikaturu Nejvyššího soudu. Podle uvedeného ustanovení je dovolání přípustné, závisí-li napadené rozhodnutí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené praxe Nejvyššího soudu nebo která v rozhodování Nejvyššího soudu nebyla dosud řešena, případně je Nejvyšším soudem řešena rozdílně (nejednotně). Dovolání je přípustné také tehdy, je-li rozhodnutí odvolacího soudu v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu, ovšem tato judikatura by se měla změnit. Uvedení toho, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, přitom nelze ztotožňovat s vymezením důvodů dovolání. Vymezení důvodu dovolání je obvykle splněno samotnou právní argumentací (§ 241a odst. 3 občanského soudního řádu) a konstatováním, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (srov. např. body 28 a 29 nálezu ze dne 20. 5. 2020 sp. zn. II. ÚS 1307/19).

27. Stěžovatelé přitom v dovolání uvedli, že rozhodnutí krajského soudu v části týkající se výroků II. a IV. závisí na vyřešení v dovolání formulované otázky, která dosud nebyla v praxi Nejvyššího soudu řešena. Nejvyšší soud v napadeném usnesení uvedl toliko, že formulace dovolání zákonu nevyhovuje; víc se dovoláním směřujícím proti výroků II. a IV. v záhlaví uvedeného rozsudku krajského soudu nezabýval. Z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu se přitom podává, že se Nejvyšší soud v minulosti námitkou nesprávného použití § 12a advokátního tarifu „kvazimeritorně“ zabýval (viz usnesení

ze dne 30. 11. 2017 č. j. 25 Cdo 854/2017-498). Z obsahu dovolání stěžovatelů není pochyb o tom, k čemu jejich námítky směřovaly. Odmítnutí dovolání pro nedostatek náležitostí znamená nezvratné odepření přístupu k dovolacímu soudu, a tím odepření meritorního přezkumu dovolání, které lze optikou ústavně zaručených práv jednotlivců akceptovat jen u podání nevyvolávajících žádné pochybnosti o své nedostatečnosti z pohledu základních zákonných náležitostí dovolání [viz bod 21 nálezu ze dne 19. 11. 2015 sp. zn. I. ÚS 354/15 (N 198/79 SbNU 251)].

28. Ústavní soud nadto Nejvyššímu soudu poskytl prostor, aby svoji argumentaci k odmítnutí dovolání stěžovatelů v napadené části osvětlil, neboť respektuje, že posouzení přípustnosti dovolání přísluší výhradně Nejvyššímu soudu (§ 239 o. s. ř). Ústavní soud ve výzvě k vyjádření k ústavní stížnosti výslovně vyzval Nejvyšší soud k tomu, aby se zaměřil na svoji argumentaci k odmítnutí dovolání proti „nákladovým“ výrokům, obsahuje-li dovolání stěžovatelů výslovně formulovanou právní otázku, jež podle nich nebyla dosud v praxi Nejvyššího soudu řešena. Nejvyšší soud však ani této možnosti nevyužil a k ústavní stížnosti se odmítl vyjádřit.

29. Obsah dovolání stěžovatelů v dotčené části proto podle Ústavního soudu byl formulován dostatečně pro to, aby mu Nejvyšší soud věnoval náležitou pozornost. Nejvyšší soud proto měl posoudit dovolání stěžovatelů v části týkající se výroků II. a IV. v záhlaví uvedeného rozsudku krajského soudu jako bezvadné a měl dále zhodnotit, zda je přípustné, případně jej dále meritorně zhodnotit (srov. obdobně bod 40 nálezu ze dne 3. 3. 2020 sp. zn. IV. ÚS 2352/19).

30. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud nedůvodně odmítl dovolání stěžovatelů pro vadu spočívající v nevymezení předpokladů přípustnosti dovolání podle § 241a odst. 2 o. s. ř., odepřel jim právo na soudní ochranu a přístup k soudu v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny a v konečném důsledku neposkytl ochranu jejich právu na ochranu vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny (sub 36).

V. b)

Napadený rozsudek krajského soudu

31. Zadruhé, jde-li o část ústavní stížnosti směřující proti v záhlaví uvedenému rozsudku krajského soudu, nutno zdůraznit, že v napadené části krajský soud rozhodl o nákladech soudního řízení. Uvedenou problematikou se Ústavní soud ve své rozhodovací praxi již mnohokrát zabýval, přičemž jí posuzuje zdrženlivě a do rozhodovací činnosti obecných soudů zasahuje pouze výjimečně, je-li v extrémním rozporu s principy řádně vedeného soudního řízení a představuje-li závažný excés optikou intenzity zásahu do základního práva [viz např. náleze ze dne 21. 3. 2006 sp. zn. II. ÚS 259/05 (N 65/40 SbNU 647)].

32. Z odůvodnění napadeného rozsudku krajského soudu týkajícího se výroku II. se podává, že krajský soud odměnu ustanoveného zástupce žalované podle § 12a advokátního tarifu nesnížil (viz s. 11 v záhlaví uvedeného rozsudku krajského soudu). Uvedené platí i pro výrok IV. napadeného rozsudku krajského soudu o nákladech odvolacího řízení (viz s. 12 v záhlaví uvedeného rozsudku krajského soudu). Odůvodnění napadeného rozsudku rovněž postrádá úvahu, jaká konkrétní ustanovení právních předpisů pro vyčíslení nákladů řízení krajský soud použil.

33. Je třeba zdůraznit, že Ústavní soud v řízení o ústavní stížnosti proti rozhodnutí vydaném v soudním řízení v zásadě nehodnotí správnost či nesprávnost výroku o náhradě nákladů řízení (viz usnesení ze dne 10. 9. 2008 sp. zn. II. ÚS 695/05 či ze dne 18. 9. 2018 sp. zn. I. ÚS 2058/18). Přesto v minulosti opakovaně shledal porušení ústavně zaručených práv jednotlivce, nerespektoval-li obecný soud kogentní ustanovení podzákoného předpisu upravující výši náhrady nákladů soudního řízení, nepřipouštělo-li toto ustanovení jiný výklad [srov. např. bod 19 nálezu ze dne 3. 9. 2013 sp. zn. II. ÚS 2864/12 (N 157/70 SbNU 453) či body 25 a 26 nálezu ze dne 9. 10. 2017 sp. zn. I. ÚS 1081/17 (N 184/87 SbNU 41)].

34. Jak Ústavní soud ověřil z vyžádaného spisu, žalovaná byla v řízeních předcházejících vydání napadených rozhodnutí zastoupena ustanoveným právním zástupcem. Podle § 12a advokátního tarifu se sazba mimosmluvní odměny za úkony ustanoveného právního zástupce v občanském soudním řízení snižuje o 20 % a současně sazba za jeden úkon činí nejvýše 5 000 Kč. Stěžovatelům proto lze přisvědčit, že právnímu zástupci žalované v řízení předcházejících vydání napadených rozhodnutí náležela podle § 12a advokátního tarifu mimosmluvní odměna se sazbou 5 000 Kč za jeden úkon. To reflektoval okresní soud při stanovení odměny právního zástupce žalované po vydání rozhodnutí ve věci samé (srov. usnesení ze dne 8. 10. 2015 č. j. 15 C 74/2012-344). Sám právní zástupce žalované uplatnil u okresního soudu odměnu odpovídající výši sazby za jeden úkon ve výši 5 000 Kč (viz č. 1. 519 vyžádaného spisu). Výši sazby určené podle § 12a advokátního tarifu potvrdil rovněž krajský soud (srov. usnesení ze dne 29. 9. 2017 č. j. 25 Co 348/2017-559), byť několik měsíců předtím při vydání napadeného rozsudku uvedené ustanovení v obdobné situaci neaplikoval.

35. Z uvedeného se podává, že krajský soud při rozhodování o náhradě nákladů právního zástupce žalované nerespektoval kogentní ustanovení právního předpisu, jež nepřipouští jiný výklad. Tím krajský soud zatížil napadený rozsudek prvkem libovůle, v jehož důsledku došlo k porušení ústavně zaručeného práva stěžovatelů na soudní ochranu [srov. dále např. náleze ze dne 25. 2. 2009 sp. zn. I. ÚS 92/08 (N 36/52 SbNU 367) či ze dne 17. 5. 2011 sp. zn. I. ÚS 2654/10 (N 94/61 SbNU 453)].

36. Dále je třeba zdůraznit, že právní zástupce žalované obdržel od okresního soudu odměnu v celkové výši 69 974,74 Kč. Stěžovatelé však v důsledku vydání napadeného rozsudku krajského soudu byli povinni zaplatit na účet okresního soudu celkem 172 884 Kč jako náhradu nákladů právního zástupce žalované. Došlo proto rovněž k neústavnímu zásahu do majetkové sféry stěžovatelů, neboť se stát na jejich úkor obohatil o peněžitou částku 102 909,26 Kč (rozdíl uvedených částek). Došlo proto rovněž k neústavnímu zásahu do práva stěžovatelů na ochranu vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny.

37. Stěžovatelé napadli ústavní stížností výroky II. a IV. v záhlaví uvedeného rozsudku krajského soudu jako celek. Jejich argumentace však směřuje toliko proti rozhodnutí o nákladech řízení právního zástupce žalované. Ústavní stížnost směřující proti výrokům II. a IV. napadeného rozsudku krajského soudu v částech, jež se netýkají nákladů řízení právního zástupce žalované, je proto zjevně neopodstatněná.

VI. Závěr

38. Ústavní soud proto ze shora uvedených důvodů dospěl k závěru, že výrokem I napadeného usnesení Nejvyššího soudu v části, kterou bylo odmítnuto dovolání proti výrokům II. a IV. napadeného rozsudku krajského soudu, a výroky II. a IV. napadeného rozsudku krajského soudu v části, ve které se stanovuje výše náhrady nákladů řízení ustanoveného právního zástupce druhé žalované, byla porušena práva stěžovatelů na ochranu vlastnického práva a na soudní ochranu zaručená v čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny. Proto ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl v části směřující proti výroku I. napadeného usnesení Nejvyššího soudu v části, již bylo odmítnuto dovolání stěžovatelů proti výrokům II. a IV. napadeného rozsudku krajského soudu, a proti výrokům II. a IV. napadeného rozsudku krajského soudu v části, ve které se stanovuje výše náhrady nákladů řízení ustanoveného právního zástupce druhé žalované, a podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona napadená rozhodnutí v uvedeném rozsahu zrušil. Takto rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků, neboť měl za to, že od něho nebylo možné očekávat další objasnění věci (§ 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

39. Ve zbývajících částech ústavní stížnosti směřující proti výrokům II. a IV. rozsudku krajského soudu v částech, jež se nedotýkají nákladů řízení právního zástupce žalované, rovněž mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu odmítl.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 16. února 2021

Pavel Šámal
předseda senátu